

Eduskunnan Sivistysvaliokunta

VST ry:n lausunto HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

VST ry kiittää valiokuntaa lausunnon antamisen mahdollisuudesta, ja nostaa esille seuraavat koulutuspoliittiset näkökulmat:

Vapaa sivistystystyö näkee myönteisenä asiana ettei valtion talousarviossa esitetä lisäleikkauksia valtionosuuksiin. Lisäleikkaukset olisivat rapauttaneet suomalaisen sivistystystyön rakenteita, kun jo toteutetut historiallisen suuret leikkaukset (-20,5 M€) vuosittain ovat haastavat suhteessa talousarvion yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteeseen, jossa *vapaan sivistystystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä*. Monet vapaan sivistystystyön oppilaitokset ovat toteuttaneet kipeitä sopeuttamistoimia alueellisesti ja valtakunnallisesti, jotta toiminta pysyisi elinvoimaisena myös lähivuosina.

Vapaa sivistystystyö näkee aikuisväestöön kohdentuneiden koulutusleikkausten vaikeuttavan oleellisesti PIAAC-tavoitteen saavuttamista. Suomessa on ainakin puoli miljoonaa suomalaista vailla riittäviä perustaitoja - tähän tarvitaan vapaan sivistystystyön panosta kansallisella tasolla. Kansainvälinen PIAAC- tutkimus (ns. aikuisten PISA) julkaistaan joulukuussa 2024. Valtion talousarviossa PIAAC-vaikuttavuustavoitteena muotoillaan seuraavasti: " Väestön osaamistasoa seurataan 16-65- ja 25-34- vuotiaiden luku- ja numerotaidon tasolla kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. Tavoitteena on, että molemmissa seurantaikäryhmissä keskimääräinen luku- ja numerotaito ovat vuosien 2022-2023 tutkimuksessa korkeammalla tasolla kuin vuoden 2012 tutkimuksessa."

Syksyllä julkaistavan Sivistysbarometrin mukaan suomalaiset ovat huolissaan yleissivistystyksen laskusta sekä perustaitojen ja liikuntataitojen rapautumisesta. Sivistysbarometrin 2024 mukaan 71% vastaajista on huolissaan yleissivistystyksen laskusta ja kaksi kolmesta (66 %) vastaajista lukutaidon tai luetun ymmärtämisen heikkenemisestä. Lähes yhtä moni (63 %) kantaa huolta elämänhallinnan taidoista. Noin puolet vastaajista on huolissaan kirjoitustaidon, kädentaitojen, luonnon tuntemisen ja liikuntataitojen rapautumisesta.

Ammatilliseen koulutukseen suuntautuvat leikkaukset (jopa 130 M€) heijastuvat myös vapaaseen sivistystyöhön. Valtion talousarviossa turvataan ensimmäistä tutkintoa hankkivien opiskelijoiden maksuttomat koulutuspalvelut, mutta samalla heikennetään aikuisopiskelijoiden asemaa työmarkkinoilla jatkuvan oppimisen osaamispolulla. Työn ja opiskelun yhteensovittaminen vaikeutuu ja taloudelliset kannustimet eivät tarjoa joustoa elämän eri nivelvaiheissa. Ammatillista koulutusta järjestetään myös useissa kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa, joiden kohdalla heijastukset näkyvät suurempina leikkauksina kokonaistaloudessa, kun vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen leikkaukset kohdentuvat samanaikaisesti.

Helsingissä 10.10.2024 VST ry:n hallitus psta Björn Wallén, puheenjohtaja